

SETMANARI ILUSTRAT, DE LITERATURA, NOVAS Y ANUNCIS

PREU: 15 CENTIMS —♦— SURT LOS DISSAPTES

Plassa del Pi, número 3, pis 2^{on}

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

En Barcelona . . . . . Ptas. 2 trimestre
 Fora ciutat . . . . . » 2 »
 Los subscriptors del interior reben las obras del
 : : : : : folletí encuadernadas : : : : :

DIRECTOR

D. Joan Brú Sanclement

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ

Plassa del Pi, 3, 2^{on} (Bussó á la escala)

PREUS DE CADA NÚMERO

Número corrent . . . . . 15 cénts.
 Donant avis se passa á domicili sense
 : : : : : augment de preu : : : : :

JUDICI ORAL Y PÚBLICH

de la Causa instruida á petició de D. Anton Ferrer y Codina
 contra D. Joseph Ximeno Planas, á consecuencia del
DESCUBRIMENT del plagi «LA SURIPANTA»

Dos quarts de duas de la tarde del día 5 de Novem-
 bre de 1896, eran, quan las portas de la sala segona,
 Secció de lo Crimínal de la Audiencia de Barcelona,
 s' obriaran pera donar pas á un numerós públich compo-
 st en sa majoria de literats catalans y, sobre tot, de
 autors dramátichs, desitjós d' assistir al Judici Oral
 en mérits de la causa que á instancias de D. Anton
 Ferrer y Codina, s' ha seguit contra nostre company
 de Redacció D. Joseph Ximeno Planas.

Ocupavan els seus assientos en els estrados el tribu-
 nal, compost pels magistrats D. César Hermosa, don
 J. Roca de la Chica y D. N. Albadalejo y ab els lletrats
 D. Conrat Roure en defensa del processat, y D. Emili
 Daura, acusador privat.

L' acusat, J. Ximeno Planas, estava en el *banquillo*.

El president, senyor Hermosa, prengué la paraula y
 dirigintse al senyor Ximeno, preguntá:

P.—¿Com se diu?

X.—Joseph Ximeno Planas.

P.—¿Se declara autor del article denunciat?

X.—Sí, senyor.

P.—¿Se declara autor del delict de injuria?

X.—No, senyor.

Acte seguit el relator senyor Cruells, llegí els apun-
 taments del Procés, fundant l' acusació en las frasses
 següents del article d' autos.

1.ª que LA SURIPANTA no era original d' aquell senyor
 quin groller procedir en tals assumptos tothom coneix...

2.ª que de res es digne qui surt en defensa del que tan-
 tas y repetidas vegadas s' apropia com á seu lo talent dels
 altres...

3.ª nostres estimats lectors que sabrán mes gramática
 que aquell plagiari y el desconegut individu que 'l de-
 fensa...

4.ª probablement s' estrenaria CAMPANA MATRIMONIAL
 y á tota costa era precis que 'l amenassat coteig no pogués
 ferse...

5.ª carta que posa al tal subjecte en l' estat mes humi-
 llant, que en aquesta classe d' assumptos s' hagi vist ningú
 al mon...

6.ª y que aixó últim es molt mes serio de lo que sembla,
 porque si tingués que ferho ab tot lo que no es seu, ja se
 l' hi havia girat feyna pera rato...

7.ª ja veurém aquell home que ni una sola vegada tin-
 gué la noblesa, al anunciar-se un' obra, de dirnos que no fos
 seva, are vindrá á confessarho per endecant; are ja está
 convensut que si no ho fes aixis ningú se 'l creuria...

8.ª ...Ep, Mestre, del nostre públich no s' en burla nin-
 gú; ja hi ets de més. No es just que el jornalero pagui tas
 usurpacions ab els diners que ha guanyat legatment, ab la
 suor del seu front...

9.ª ...y per acabar y no insistir, que ja se sab que ab
 aixó de tenir vergonya s' en ha de venir de mena...

10.ª ... no creyém necessari que 'l pataleig de un vulgar
 plagiari, mereixi ja desde avuy la mes insignificant res-
 posta de nostra honrada publicació...

Terminada la lectura prengué de nou la paraula el president, en els termes que segueixen:

P.—Aixequis: ¿Promet dir veritat en tot quan sia preguntat y demandat.

X.—Sí, senyor.

P.—¿Vosté ha dit que 's deya?

X.—Joseph Ximeno Planas.

P.—¿Quina edat té?

X.—Trenta un any.

P.—¿Estat?

X.—Casat.

P.—¿Ha sigut processat algun cop?

X.—May.

P.—¿Professió?

X.—Escriptor.

P.—¿Escriptor públich?

X.—Sí, senyor.

P.—Serveixis contestar á las preguntas que li farà el senyor lletrat Acusador.

Dit senyor formulá la pregunta següent:

A.—Vosté s' ha declarat autor del article denunciat. ¿Es ó ha sigut amich ó enemich del senyor Ferrer y Codina?

X.—No.

A.—¿Vosté no 'l coneix?

X.—'L coneix de nom y de vista, pero no l' he tractat may.

A.—¿Ha rebut d' ell algun agravi ó injuria?

X.—No.

A.—Donchs, ¿per qué va escriurer l' article de referencia?

X.—Si 'm permet la Sala... m' explicaré:

Y el senyor Ximeno, acte seguit, passá á relatar el comensament de la qüestió que sobradament coneixen nostres lectors, y al arribar á la aceptació de la aposta de las 5,000 pessetas, lo senyor President, va dir al acusat que procurés concretar l' explicació. Formulá després la següent pregunta:

P.—¿Qué es lo primer que 's necessita pera fer una crítica?

X.—La obra.

P.—Conforme; y ¿qué més?

X.—.....

P.—¿No es precis bona educació y bonas formas?

X.—Aixís ho crech.

P.—Donchs, ¿per qué vosté va dir alló de qué per tenir vergonya se 'n ha de venir de mena, etz.?

X.—Senyor. Jo 'm dirigia als que m' insultavan ab articles y ab pasquins dihentme, *embustero y que de mi s' habia de apartar els ulls ab horror y 'l estomach ab asco...*

Lletrat Acusador:

A.—¿No sab el senyor Ximeno que la missió d'un crítich 's contreu á alabar las bellesas de una obra y á censurar els defectes?

X.—En aixó 'm vaig limitar al tractar aqueix assumpto.

A.—¿Cóm explica l' acusat la contradicció que hi ha entre lo que va declarar en l' Acte de Conciliació quan va dir que no habia tractat de ofendrer ni molestar al senyor Ferrer, y lo qu' escriu en el article quan parla de *un estat humillant*, etz.?

X.—Me referia á las cartás dels autors francesos, del que 'l senyor Lletrat n' está d' aixó més enterat que jo mateix.

Comensa á preguntar l' abogat defensor senyor Roure.

D.—Es cert que vosté contestaba en l' article denun-

ciat á insults que se l' hi dirigian per medi de la impremta?

X.—Sí, senyor.

D.—¿No va surtir el seu article la setmana després de habèrseli dit en lletras de motllo, que vosté era un GARROFA?

X.—Sí, senyor.

PRESIDENT.—¿No está convensut l' acusat de que per criticar una obra no es necessari, menysprehuar ni ofendrer al autor?

X.—Sí, senyor; pero...

P.—Pot assentarse.

TESTIMONIS

ANTON FERRER Y CODINA

Comensá la proba de testimonis de defensa presentantse el senyor Ferrer y Codina.

Un cop fetas las preguntas de reglament comensá lo interrogatori el lletrat defensor senyor Roure.

D.—¿Abans de la polémica, promoguda á proposit de la originalitat de *La Suripanta*, coneixia vosté al senyor Ximeno?

F.—No.

D.—¿Tenia contra ell algun ressentiment?

F.—No.

D.—¿Dels articles y sueltos injuriosos de *L' Aureneta*, publicats contra el senyor Ximeno y sense firma, ne era vosté l' autor?

F.—No.

D.—¿Tenia vosté alguna intervenció en el periódich mentat?

F.—Cap mes que publicar-me la obra de folletí.

D.—¿Es cert que va originar la polémica una aposta de 5,000 pessetas feta per vosté, sostenint la originalitat de *La Suripanta*?

F.—Ment, qui tal diga.

D.—¿Es cert que vosté va comprar els drets de traducció de *Lès Vacances du Mariage*?

F.—Sí, senyor; per Espanya y Portugal.

D.—¿Com se comprén que á pesar d' aixó no hagi publicat ab tant temps transcorregut la traducció?

F.—Perque crech que el meu arreglo es millor.

(Gran remor y riallas en el públich).

El senyor President:

P.—Suposo que el públich en lo successiu no continuará corejant las declaraciones dels testimonis, que de repetir-se, m' obligarian á fer desocupar la Sala.

D.—¿Quán va comensar la polémica, no era vosté director del setmanari *La Tomasa*?

F.—Sí.

D.—¿No va deixar de serho poch temps després?

F.—Sí, senyor.

D.—¿Per qué?

F.—Perque vaig notar que l' amistat del propietari de *La Tomasa* y el senyor Ximeno era massa íntima.

Pregunta el senyor President.

P.—¿Sap quin podia ser el móvil del acusat al escriurer l' article?

F.—Jo que no coneixia al senyor Ximeno, vareig encarregar al senyor Estany, propietari de *La Tomasa*, que li digués si volia publicar *La Suripanta*, de folletí. Com á la nit trobés al senyor Estany, li vareig preguntar si s' habia vist ab el senyor Ximeno, y dihentme que no, li vareig encarregar que suspengués tota gestió, per haber-me compromés ab altre setmanari.

JOSEPH ROCA Y ROCA

D.—¿S' ocupa vosté en crítica literaria?

R.—Sí, senyor.

D.—¿Sap si el crítich te el deber de denunciar els plagis?

R.—Sí, senyor; es una obligació.

D.—¿Pot un crítich dir plagiar a un autor?

R.—Sí; sempre que cometi plagis.

D.—¿Sap si al senyor Ferrer y Codina se l'hi han denunciat altres plagis?

R.—Jo mateix he tingut ocasió de denunciarne variós al públich, d'aqueix mateix senyor.

D.—¿Estaba enterat de la polémica que ha motivat aquest procés?

R.—Sí, senyor.

D.—¿Sab si 'l senyor Ferrer formava part de la Redacció de *L' Aureneta*, en aquell temps?

R.—Crech que sí.

D.—¿Va llegir uns sueltos, en que 's tractava de embustero, etc., etc., al senyor Ximeno?

R.—Sí, senyor.

D.—¿Qui creu que va escriurer aquell sueltó?

R.—El senyor Ferrer y Codina, perque llenguatje, forma y estil, li es peculiar. A mí mateix m' ha repliat ab la paraula *garrofa* varias vegadas.

L' Abogat acusador:

A.—¿Vosté creu que 'l senyor Ferrer era redactor del periódich *L' Aureneta*, quan va publicar el sueltó á que s' ha referit la defensa?

R.—Sí.

A.—¿Vosté no va escriurer una sarsuela en tres actes titulada *La Criada*, y li van dir que era un plagió?

R.—En primer lloch, dech fer observar que *La Criada* no te tres actes, que no 'n soch l' autor, sino coautor, y aqueixas cosas y altres que vareig creurer pertinents ja las vareig manifestar desde mon periódich, quan se va promouner aqueix incident.

A.—¿Vosté es ó ha sigut amic ó enemich del senyor Ferrer y Codina?

R.—Jamay.

A.—¿Com se comprén que sent vosté una eminencia literaria no crusi lo saludo ab una eminencia dramática com es lo senyor Ferrer?

R.—No he tingut ocasió de tractarlo, y sont molts las eminencias á qui jo no saludo.

A.—¿Vosté te alguna enemistat ó prevenció contra lo senyor Ferrer?

R.—No.

A.—¿Vosté es director del setmanari *La Esquella de la Torratxa*?

R.—Sí, senyor.

A.—¿Vosté recorda si en dit periódich s' han dirigit ab alguna ocasió frasses laudatorias al senyor Ferrer?

R.—No ho recordo; lo que si sé, es que 'ns hem ocupat varias vegadas d' ell per descubrirli plagis, lo qual en ell es ja proverbial.

Pregunta 'l senyor President:

P.—¿Vosté diu qu' ha exercit de crítich?

R.—Sí, senyor.

P.—¿Al fer críticas ha arribat alguna vegada á ocuparse del autor molestandolo?

R.—Algunas vegadas, á conseqüencia de la crítica l' autor s' ha sentit molestat y m' ha contestat en forma dura y jo m' he vist obligat á contestarli ab la mateixa forma.

Es renunciat lo testimoni D. Paciá Ross.

BENET ESCALER

D.—¿Estaba enterat de la polémica entre LO TEATRO REGIONAL y *L' Aureneta*?

E.—Sí, senyor.

D.—¿Va tenir alguna missió en dit assumpto?

E.—Com á concurrent al teatro Romea habia vist *La Suripanta*, y 'm vareig enterar pels escrits del senyor Ximeno, de que la tal obra no era original del senyor Ferrer. Tenint ocasió de anar á París, vareig sentir un gran interés en comprobarho y en aqueix objecte el senyor Ximeno, va demanarme que fes una visita al autor Mr. Valabregue, á quin objecte 'm doná una carta de presentació.

Personat á casa dit senyor y presentant l' escrit, vareig esser ben rebut y, entrarem á parlar del assumpto sobre 'l qual me va dir que la mellor proba de que la obra *La Suripanta* era presa de *Les Vacances du Mariage*, era 'l que 'l senyor Ferrer li hagués admés la adquisició, posteriorment al descobriment del plagi, donchs que, si hagués sigut seva, no hauria comprat lo que era seu.

L' Abogat acusador:

A.—¿Es el testimoni redactor de LO TEATRO REGIONAL, ó amic íntim del senyor Ximeno?

E.—No, senyor.

A.—Va encarregarli dit senyor que anés á visitar al autor de *Les Vacances*?

E.—Fou á instancias mevas.

JOAQUIM AYNÉ RABELL

D.—¿Es amic del senyor Ferrer y Codina?

A.—Sí.

D.—¿Íntim?

A.—No.

D.—¿Estaba en el teatro Romea el dia 19 de Mars de 1895?

A.—Sí.

D.—¿Va sentir parlar de la aposta del senyor Ferrer respecte á la originalitat de *La Suripanta*?

A.—Vareig sentir alguna cosa.

D.—¿Va ser comissionat pel senyor Ximeno pera dir al senyor Ferrer, que li acceptaba la aposta?

A.—Sí, senyor.

L' Abogat acusador:

D.—¿Es el testimoni autor dramátich?

A.—Sí.

D.—¿Ha exercit la crítica?

A.—Algu cop.

D.—¿Ha insultat al autor al fer la crítica de las obras?

A.—No.

LAMBERT ESCALER

D.—¿Estaba al teatro Romea el día 19, etc.?

E.—Sí, senyor.

D.—Estaba present quan el senyor Ximeno va encarregar á un amic que digués que li acceptava l' aposta al senyor Ferrer?

E.—Sí, senyor.

L' Abogat acusador:

A.—¿Es el testimoni redactor de LO TEATRO REGIONAL?

E.—Redactor, no; colaborador.

A.—¿Es autor dramátich?

E.—De alguna obreta.

A.—¿Ha exercit may la crítica?

E.—No, senyor.

RAMON ESTANY

D.—¿Es propietari y redactor de *La Tomasa*?

E.—Sí, senyor.

D.—Al comensar la polémica ¿era director de *La Tomasa* el Sr. Ferrer?

E.—Sí.

D.—¿Per qué deixá de serho?

E.—Perque volia publicar sueltos contra el Sr. Ximeno, que jo creya de poch profit pel periódich.

D.—¿Sap si el Sr. Ferrer al sortir de *La Tomasa* va passar á *L' Aureneta*?

E.—Jo crech que sí, ó quan menos la inspiraba, perque 's componia la redacció de *L' Aureneta* de quatre joves imberbes.

D.—¿Sab si el Sr. Ferrer abans de la polémica coneixia al Sr. Ximeno?

E.—No 'l coneixia.

A.—Els sueltos que volia publicar el Sr. Ferrer ¿perjudicaban la fama del Sr. Ximeno?

E.—Sí, senyor. Dit senyor atacá varias vegadas al Sr. Ximeno ab pseudonims y anónims desde 'l meu periódich.

L' Abogat acusador:

A.—¿Es vritat que 'l Sr. Estany te un saldo pendent ab el Sr. Ferrer?

E.—Sí; pero aqueix saldo no es de honoraris del periódich, sino d' obras.

Lo Sr. President diu que no es pertinent la pregunta.

A.—¿Era vosté amich del Sr. Ferrer?

E.—Sí.

A.—¿Hi ha ara enemistat?

E.—A consecuencia de haver surtit de *La Tomasa* ell s' ha enemistat ab mí.

A.—¿Sab els debers del crítich?

(El Sr. Estany els explica).

Es renunciat el testimoni Anton Pallejá.

JOSEPH BARBANY

D.—¿En quin periódich escriu ó es redactor?

B.—De *La Tomasa*.

D.—¿Per qué deixá la direcció de *La Tomasa* el senyor Ferrer y Codina?

B.—Perque s' empenyava en sostenir la originalitat de *La Suripanta* publicant sueltos ofensius contra una tercera persona.

D.—¿Va sentir parlar de l' aposta de 5,000 pessetas?

B.—Sí, senyor; vareig sentirne parlar.

L' Abogat acusador.

A.—¿Fou testimoni presencial de l' aposta?

B.—No, senyor; vareig saberho per referencias.

A.—¿Es redactor de *La Tomasa*?

B.—Sí.

A.—¿Es autor dramátich?

B.—Sí.

A.—¿De cuántas obras?

B.—De cinch.

A.—¿Sab els debers del crítich honrat?

(El Sr. Barbany els explica).

Sigué també renunciat per la defensa del Sr. Ximeno el testimoni Pere Reig y Fiol.

Un colp acabada la prova testifical es passá á la documental.

Consístia solzament en un número de *L' Aureneta*, quins sueltos ofensius pel Sr. Ximeno no foren llegits per donarsen per enterada la Sala.

L' ACUSACIÓ

A continuació usá de la paraula lo lletrat acusador Sr. Daura.

Comensá lamentanse de que s' hagués anunciat que s' anava ha efectuar la vista d' un procés literari.

«Ab dit motiu, afegí, s' ha reunit en aquest local un públich literari creyentse que vé á sentir discutir la originalitat de *La Suripanta*. Jo sentiré defraudar las esperansas dels qu' aixó hagin cregut.»

«No 'm crech en dret de fastidiar á la Sala perdent lo temps en cosas que no son pertinents.»

Digué luego, que 's tractava solzament d' un delicté d' injuria. «Injurias graves, com ho demostra la frase de l' article denunciat, en que se cita al poble á que deixi d' assistir á las representacions de las obras del Sr. Ferrer y Codina.»

Afirmá l' orador, que lo Sr. Ferrer y Codina era un gran geni, una gloria catalana, y que ell, ajudat per don Frederich Soler, y Arnau, fou fundador del teatro catalá.

Sostingué també que lo seu representat no es un autor vulgar, pues te firmadas més de quaranta obras, «y dir obra de Ferrer y Codina y dir éxit segur, es sinónim.»

«Tot home de geni, tot aquell á qui somriu l' aura popular, tot aquell que se sent elevat á las alturas de la gloria, sent neixer en torn seu un estol d' enemichs encarnissats.»

Indicá que lo Sr. Ximeno havia potser sigut mandatarí «de las infamias d' altres.»

Afirmá que las frases estampadas en lo article de referencia, eran *soeces*, indignas é impropias d' un periódich que 's precihí de tenir dignitat y decoro.

«Afortunadament, exclamá, aquestas sagetas no arriban may al blanco.»

A continuació llegí la llista d' obras del Sr. Ferrer, donant las cinch ó sis primeras com á originals, y totas las demés com á arreglos, inclús la mateixa *Suripanta*.

En las conclusions demaná que el Sr. Ximeno fos condemnat á quatre anys, onze mesos y un dia de desterro, pago de las costas, accesorias y dos mil cinch cents *duros* de multa; y la publicació de la Sentencia en LO TEATRO REGIONAL.

LA DEFENSA

Prengué la paraula lo lletrat defensor D. Conrat Roure, y digué:

Ab permís del Tribunal:

Lo meu distingit company, al comensament del seu informe, ha dit que no portava l' intent de molestar á la Sala; y jo, en tant vull fugir de molestarla, que fins m' abstindré de llegir llistas d' obras qu' algun autor hage escrit ó deixat d' escriurer.

Entrant desseguida en la cuestió objecte del judici, abans d' ocupar-me del fondo de la mateixa, dech descartarme d' un punt legal d' ella.

Aquesta defensa de D. Joseph Ximeno, en conformitat al escrit de calificació, te de solicitar de la Sala la lliure absolució del acusat, per considerar que las injurias de que aquí 's parla, sols existeixen en l' imaginació del querellant. Ab aixó, no habenthi delicté, está per demés dir que concorren aquí circunstancias agravants ni atenuants; pero com que en las conclusions de la part acusadora 's diu que apareixen en aquest cas dugas circunstancias agravants y la defensa te l' obligació d' acudir á tot allá ahont la cridi la acusació, encara que no més sigui per mer incident, hem de veurer si efectivament aquestas circunstancias fóren d' apreciar fins en lo cas de que efectivament las injurias realment existissin.

Ja sé que 'l ilustrat company que aquí porta la veu de l' acusació privada, no s' ha ocupat d' aquestas circunstancias, pero com la pena que ha demanat suposa la concurrencia d' ellas, no podém prescindir d' ocupar-nosen.

Las circunstancias agravants que 's sosté que aquí s' han d' apreciar, son la 5.ª y la 7.ª del art. 10 del Códich Penal, ó siga la d' haberse comés lo suposat de

licte ab publicitat per medi de l' impremta y la d' haber obrat l' acusat ab premeditació coneguda.

Publicitat per medi de l' impremta. ¿En qué quedem? ¿No diu l' acusació en una altra de las sevas conclusions que l' delictes es lo definit per l' art. 473 del Códich? ¿L' article aquest, no diu que l' delictes es lo d' injurias fetas per escrit y ab publicitat? Donchs si la publicitat es esencial en lo delictes ¿cóm pot suposarse que sigui además un accident del mateix? O en altres termes: essent la publicitat una circumstancia calificativa del delictes ¿cóm pot considerarse una circumstancia modificativa de la penalitat?

L' art. 79 del Códich Penal es terminant. Diu aixís: «No produexen l' efecte d' augmentar la pena las circumstancias agravants que per ellas mateixas constitueixen un delictes especialment penat per la ley, ó que aquesta hagi expressat al descriurel y penarlo.»

Pero se objectará: es que aquí es la publicitat *per medi de l' impremta*. ¿Qué te més? L' impremta no es més que l' medi de que s' haurá valgut l' acusat per la publicitat, pero aixó no suposa res en aquest cas.

Y no som nosaltres qui sostenim quo lo mateix es dir publicitat, que dir publicitat per medi de l' impremta per l' efecte de que tractem, sino que es lo Tribunal Suprém de Justicia que aixís ho declara en moltíssimas sentencias, entre ellas las de 8 y 17 de Maig de 1888 y la de 15 de Janer de 1895, publicada en la *Gaceta* de 11 de Juliol del mateix any.

Lo *Considerando* sobre aquest particular en totes es igual. Diu aixís lo de la Sentencia primera de las citadas: «Considerant que no deu estimarse la circumstancia de realisarse per medi de l' impremta, perque en aixó precisament consisteix la publicitat, á la que no es possible atribuir doble valor jurídic sense infracció del principi consignat en l' art. 79 del mateix Códich, que la nega á las circumstancias agravants constitutivas del delictes mateix á que afectin.»

De manera que 's evident que fins en la suposició de que las injurias fossen certas, aquesta circumstancia agravant no hi concurriria.

Passém á l' altra. Premeditació coneguda.

Es clá que hi ha premeditació. ¿Cóm se pot cometre un delictes ab publicitat per medi de l' impremta, sense premeditació? Per publicá una cosa, aquesta se ha de escriure, y naturalment que tot escrit es premeditat. Després se dona á l' impremta y es corregeix de probas, lo qual suposa més premeditació. De manera que 's impossible la publicació per medi de la impremta sense que la premeditació existeixi, y per lo tant, aquí tenim d' aplicar lo que perceptúa el mateix art. 79 en lo seu segon párrafo: «Tampoch ho produexen (l' efecte d' augmentar la pena) aquellas circumstancias de tal manera inherents al delictes, que sense la concurrència d' ellas no 's podria cometre.»

Aixís es que per sé una circumstancia d' aquesta manera inherent á la publicitat per medi de la impremta, no pot apreciarse la agravant de premeditació, com no pot apreciarse en los delictes de estafa y de falsificació per rahons iguals á las expressadas.

Suposar, donchs, en nostre cas la concurrència de aquestas agravants, constitueix un error jurídic que ens estranyaria en lo ilustrat company de l' acusació privada, sino consideressem qu' aixó no obeheix més que á la temeritat del querellant en sostenir aquest judici.

La suposició d' aquestas dugas circumstancias agravants fá que la pena que 's solicita siga el grau máxim de la senyalada en dit art. 473, tant en la perso-

nal com en la pecuniaria; quan, no existint cap circumstancia agravant, segons las reglas pera l' aplicació de las penas, dictadas en lo mateix Códich, la pena deuria aplicarse en lo grau mínim.

Hi ha, donchs, aquí una *plus petitio*, una petició injusta, temeraria.

Y acabat de tractar aquest punt legal, entrarem al fondo del assumpto.

Seré molt breu en la relació del fet.

Habentse estrenat l' any passat en lo Teatro Romea d' aquesta capital una comedia titulada *La Suripanta*, original (segons deyan los cartells) de D. Anton Ferrer y Codina, assistí á las primeras representacions d' ella ab lo seu caràcter de crítich teatral, D. Joseph Ximeno Planas; y semblantli á n' aquest haber llegit ó vist representar en francés ó en italiá una producció pel estil, veyent per altra part que la factura de l' obra res tenia de catalana ni de castellana, manifestá, com ho habian fet alguns periódichs, que tenia duptes sobre l' originalitat de dita comedia. Y com D. Anton Ferrer y Codina digué que donaria 5,000 pessetas al qui li demostrés que *La Suripanta* no era original seva, don Joseph Ximeno, que no coneixia á D. Anton Ferrer, comissioná á un amic d' aquest perque li manifestés que acceptava l' aposta y que en l' espay de vuyt dias se comprometia á dir d' ahont era treta l' obra.

Com siga que l' admissió de l' oferta no fos resposta pel senyor Ferrer, se sapigué que l' senyor Ximeno habia fet aquesta indicació y habent insinuat algun periódich que aquest debia cumplir ab lo compromís que s' imposava, D. Joseph Ximeno, manifestá en Lo TEATRO REGIONAL, que aixís ho faria, y, efectivament, demostrá que *La Suripanta* era un plagi de la comedia francesa *Les Vacances du Mariage*.

D' aquí s' originá una polémica literaria, defensant al senyor Ferrer, lo periódich *L' Aureneta*, publicant articles y sueltos insultants, sense cap firma sota. Un dia va publicarse un mico, indicant dessota que era l' retrato del senyor Ximeno, un altre dia s' hi publicá una serie de caps de burro, dihent que era la redacció de Lo TEATRO REGIONAL, los insults arribaren fins als individuos de la familia de Ximeno, y per últim, aparegué l' número 12 de *L' Aureneta*, corresponent al dia 21 de Abril del any passat, que obra en autos, en lo qual se posá en las cubiertas un anunci en lletras grossas, que cridava l' atenció en los kioscos y punts de venda, expressant que D. Joseph Ximeno era un *embustero*, que de tot lo que escribís desde aquell dia aquest senyor hi habia que apartar los ulls ab horror y l' *estómago* ab asco (frase que no es nova, sino que 's un plagi), y en altres sueltos del mateix número se deya al senyor Ximeno qu' era un cínich y altres dicteris insultants.

Tot aixó no anava firmat per ningú y no sabem qui ho va escriure.

Es cert que aquí un crítich literari, acostumat á llegir tot lo que publican los autors d' aquesta capital, ha dit que sense que pogués assegurarho d' un modo absolut, li semblava pel estil y per algunas frasses habituals en D. Anton Ferrer, que aixó era escrit per aquest; es cert, que després de l' anunci insultant de las cubiertas de *L' Aureneta*, se diu que 'n aquell número hi van setze planas de *La Suripanta*; es cert que el propietari de *La Tomasa*, 'ns ha dit que 'n aquell temps D. Anton Ferrer deixá la direcció de aquest periódich, perque no se li permitia publicar en ell sueltos insultants dirigits al senyor Ximeno, y que de la direcció de *La Tomasa* passá l' senyor Ferrer á formar

part de la redacció de *L' Aureneta*; es cert que pochs números posteriors al que obra en autos de *L' Aureneta*, se publicà en aquesta llista dels redactors, figurant-hi 'l senyor Ferrer en primer terme. Però, a pesar de tot aixó, ell nos ha dit aquí, baix fé de jurament, que aquells sueltos no eran escrits per ell, y que ell en *La Aureneta*, sols hi publicava 'l folletí, y per aixó no hem de considerarlo perjur y volém creure que 'l senyor Ferrer, efectivament, no era l' autor d' aquelles injurias manifestas.

En lo número de LO TEATRO REGIONAL, corresponent á la setmana següent á aquest exemplar de *L' Aureneta*, en vista de que á las rahons se contestava ab insults, D. Joseph Ximeno publicà l' article denunciat com injuriós, per acabar la polémica, titulat «Nostra campanya». Però com l' autor d' aquells sueltos no era don Anton Ferrer, ja que aquí ha jurat que no ho era, l' article no va dirigit á ell, sino al que sostenia la polémica desde las columnas de *L' Aureneta*; y com es de suposar, es clá que contestant á aquells insults las frases de la contestació no habian d' esser dolsas. Es natural que versant la polémica sobre una obra que 'l senyor Ferrer donava com original y havent promogut ell la polémica, ab l' oferta de las 5,000 pessetas, que en lo article denunciat, forsosament s' ha de parlar del querellant, pero tot lo que'n ell se li liu no passa del concepte literari. La paraula plagiarí pot lo crítich teatral emplearla sense que sigui injuriosa. Plagiarí s' ha dit al mateix D. Ramón de Campoamor, per si en algunas de las sevas poesias habia copiat conceptes de Víctor Hugo, y aquell reputat poeta, del qui jo só admirador, no pensà en querellarse per injuria, sino que 'n las columnas dels periódichs sostingué una polémica literaria, aixó sí, firmant los articles ab todas las lletas del seu nom.

Aixís es, que D. Anton Ferrer no 's pot considerar injuriat perque se li haigi dit plagiarí ó usurpador de las obras d' altres, perque l' Academia Espanyola defineix lo plagi dihent que 's «lo furt, d' obras ó conceptes d' un altre autor, donantsels com á seus lo qui se 'ls apropia.»

Per lo demés, aquí s' ha presentat per l' acusació la article subratllant á tort y á dret frases y conceptes que res tenen d' injuriosos per ningú, com es un d' ells, lo de suposar que 'ls lectors de LO TEATRO REGIONAL, sabrán més gramática que D. Anton Ferrer, lo qual en tot cas no 's mes que una galanteria del periódich als seus llegidors, no dihentlos hi que saben mes gramática, sino que *sabrán*, es dir encara en sentit dubitatiu. Y com aquesta hi ha moltes frases subratlladas tant insustancials.

Però hi ha una frase ó concepte sobre 'l qual s' hi ha entretingut mes l' acusació per semblarli mes injuriosa y parlarem d' ella particularment.

Lo concepte es: «que ab aixó de tenir vergonya se 'n ha de venir de mena.»

Lo sentit natural del período es aquest: «Y per acabar (la polémica) y no insistir (en la polémica), perque jo (l' articulista), vinch de mena de tenir vergonya». Aquest es lo sentit del párrafo. Però entrém en lo terreno de l' hipòtesis; suposém que al dir 'l articulista qu' ell te vergonya, vulgui dir que l' altre no 'n té. Aixís hi hauria aquí una injuria encuberta. Mes ¿qui es l' altre que no ve de mena de tenir vergonya? ¿Es don Anton Ferrer y Codina? No; si D. Joseph Ximeno no 'l coneixia, ¿cóm debia sapiguer si tenia ó deixava de tenir vergonya? L' altre es lo qui sostenia la polémica, que no era D. Anton Ferrer, segons ell mateix nos ha

dit aquí que no ho era; era aquest que en *L' Aureneta*, deya á D. Joseph Ximeno que era un embustero y un cínich y un asquerós.

Los demés conceptes del article, en quant se refereix en alguns d' ells á D. Anton Ferrer, son en l' aspecte literari y moltes frases que 'n altres conceptes son injuriosas, en lo concepte literari no ho son.

Aixó ho te terminantment declarat lo Suprem Tribunal de Justicia, en sentencia de 27 de Desembre de 1877.

Aixís ho declara: «Considerant que aquest fet no re- vesteix los verdaders caràcters de l' injuria, per més que llastimés sempre l' amor propi del querellant, per qué tractantse d' actes professionals literaris ó artístichs, la crítica més ó menys amarga de que poden esser objecte y que 's refereix á la pericia ó inteligencia del que 'ls executa no está compresa en la sanció penal sobre injurias.»

D' aquesta manera es que cada dia veyém en los periódichs que un actor es detestable, ó que un artista es insufrible; y may se li ha acudit al actor ni al artista, querellarse per injuria.

En aquest concepte literari D. Mariano Larra, digué que l' escriptor Gorostiza moltes vegadas donava per original las sevas *piraterias* y l' escriptor anomenat, amich particular de Fernandó seté, á qui te dedicada alguna de las sevas comedias, no 's doná per ofés, ni 's querellá per injuria.

En aquest mateix sentit D. Ventura de la Vega, deya que 'n literatura l' robo fins era digne d' aplauso, quan anava acompanyat del assassinat.

No 's que D. Ventura de la Vega volgués dir lladres y assassins als plagiaris en lo sentit que aquestas paraulas tenen en lo Códich penal, sino en lo concepte literari, referintse á n' aquells robos seguits d' assassinat que han donat renom universal al mes famós dramaturgo de las edats modernas Guillem Skeaspeare, y al insigne dramátich espanyol del sigle d' or de la literatura castellana, D. Agustí Moreto.

En aquest concepte literari, donchs, lo crítich literari podia dir á D. Anton Ferrer y Codina tot lo que 'n la article denunciat li diu, sense venir comprés en la sanció penal.

Pera acabar, vaig á demostrar que D. Anton Ferrer y Codina ha obrat en aquesta querella ab manifesta temeritat.

Comensá aquesta en l' Acte Conciliatori. En aquest se demanava que D. Joseph Ximeno dongués explicacions dels conceptes injuriosos que conté l' article de LO TEATRO REGIONAL, titulat «Nostra campanya». Lo demanat contestá que retxassava per improcedent l' imputació que d' haber pretengut injuriarlo li feya 'l demandant, perque may ha sigut aquesta la seva intenció, sentint que en la demanda no s' especifiquin los conceptes que 's tenen per injuriosos, pera donar sobre ells las esplicacions á que hi hagués lloch.

Com en l' acte no hi assistí 'l senyor Ferrer, sino 'l seu procurador, y aquest no tenia mes consigna que la de no conciliar, no 's designaren los conceptes del article que 's suposavan injuriosos pera 'l demandant. ¿Vegi la Sala si comensar aixís una querella, no es una evident temeritat!

Temerari ha sigut també 'l querellant en venir sostenint aquest judici sapiguent que tot lo que d' ell se diu en l' article denunciat se refereix al punt de vista literari, y que per lo tant no ve comprés en la sanció penal sobre injurias. Y en tant sabia aixó la part acu-

sadora, en quant se li diu usurpador d'una cosa determinada, de l'originalitat de una obra, y aixó, si no es digués en lo concepte literari, seria una calúnnia y no una injúria. Desde 'l moment, donchs, que 'l senyor Ferrer no 's querella per calúnnia sino per injúria, es perque sab la diferencia que hi ha de unas frases dites en un sentit y en un altre.

Y temerari es també 'l querellant, com ja he manifestat al principi, per sostenir que en las suposadas injurias hi concorren las dugas circumstancias agravants que hem demostrat, que de cap manera en lo nostre cas hi poden concorrer.

Per tot lo manifestat, suplico al Tribunal que en la Sentencia que te de dictar se serveixi absoldre lliurement á D. Joseph Ximeno Planas, per la querella de injurias contra ell sostinguda per D. Anton Ferrer y Codina, condemnant á aquest al pago de las costas del present judici.

HE DIT.

Apreciacions de la veu pública

Com hem dit ans de comensar aquesta ressenya, lo auditori que assistí al acte fou numerós y compost en la seva casi totalitat d'escriptors y amichs entusiasmats del teatro catalá.

Al acabarse l'acte del Judici, en los corredors, pati dels tarongers y galeria gòtica, se veyan varis grupos que comentaban ab calor los incidents de l'acte celebrat, glosant las declaracions ja del nostre company senyor Ximeno, ja dels testimonis, aixís com las oracions de la acusació y de la defensa.

Tothom convenia en que habia resultat patent la proba del plagi y que també s'havia comprés que lo senyor Ximeno al intercalar en son escrit paraulas presas com á injuriosas per lo senyor Ferrer, habia obrat en defensa propia, puig que en virtut de las declaracions del senyor Roca y Roca y del senyor Estany, se veyia que los sueltos y articles agraviatoris publicats per *L'Aureneta* y als quals contestaba lo escrit denunciat, semblaba y casi podia afirmarse que habian sigut escrits per lo senyor Ferrer.

Igualment tothom creya que, en efecte, dit senyor, habia apostat los *mil duros* que servian de bota-fochs á la qüestió, donchs, aixís se desprenia de las declaracions dels senyors Ayné, Lambert Escaler, Barbany y altres testimonis.

Una de las declaracions que mes se veyia habia cridat la atenció pública, era també la del senyor Escaler, (pare), al explicar la entrevista tinguda á París ab l'autor de la obra francesa, d'hont lo querellant habia plagiat la comedia *La Suripanta*.

Lo discurs del senyor Daura, era comentat en lo sentit de que habia fet molt poch favor al seu client, llegint al final del exordi, en demanda de la aplicació de al pena, lo catálech d'obras del senyor Ferrer y Codina, donantli allá mateix com arreglos molts que fins ara habian sigut dadas com á originals per son pretés autor, com per exemple, la mateixa *Suripanta*.

En lo que estava conteste tothom, era en alabar lo discurs del defensor D. Conrat Roure, al demostrar que es tractaba d'un procés literari y no de una vulgar acusació de injúria.

Com á consecuencia de aquestas apreciacions recullidas y lleugerament apuntadas, era opinió unánime la de que una absolució justa vindria á coronar la obra del nostre company, y en aquest sentit va rebre allí

mateix infinitas felicitacions y desde aquell dia n'hem rebut molts mes en nostra Redacció, de fora y dintre ciutat, gracias á tots y contin tots ab nostre etern agrahiment.

LA REDACCIÓ.

Del àlbum de D. Joseph Ximeno Planas

De la munió d'interessants documents que conté dit Àlbum, aprofitém aquesta ocasió pera insertar las següents, ab la segaritat que serán vistos ab gust per nostres lectors:

Sr. D. J. Ximeno Planas.

Molt senyor meu:

Cordialment lo felicito per sa valenta campanya contra el bandolerisme literari.

Creguí que per part meua 'l nombraria comandant honorari de la guardia civil literaria si per fortuna existís aqueix cos benemérit.

Dignis acceptar ma felicitació y afegirla á las molts que deu haver rebudas.

Queda de V. afectíssim S. S.,

APELES MESTRES.

Un document interessant

Ho es verdaderament la carta que l'autor de *Les Vacances du Mariage*, M. Valabregue, escrigué al senyor Ximeno en 17 d'Abril de 1895, quan aquest últim li preguntá si era cert que 'l Sr. Ferrer acabava d'adquirir lo dret de traduhir dita obra, després del descobriment d'haverla plagiada. Carta que desde alashoras s'ha citat algunas vegadas y fins s'exposá al públich, carta quin text reproduhim avuy per creure que será vista ab gust per esser un important dato del assumpto que aquests dias ha tornat á cridar poderosament l'atenció de tots los amants de nostre-teatro.

Diu aixís:

ORIGINAL

M. J. Ximeno Planas,
Barcelone.
Paris le 17 Avril 1895.

TRADUCCIÓ

D. J. Ximeno Planas,
Barcelona.
Paris 17 Abril 1895.

Monsieur y cher confrère: Si vous ne nous aviez pas écrit que vous ne vouliez tirer aucun profit de votre genéreuse polémique, nous nous serons bien gardés de traiter avec M. Ferrer y Codina! Mais en presence de votre declaration que vous ne recherchez qu'une satisfaction morale, nous avons pensé que le fait de traiter avec l'auteur de *La Suripanta*, était la victoire la plus complète que vous pouviez esperer.

Nous reprochiez á M. Ferrer y Codina qu'il était inspiré de notre pièce.

Celui-ci nous l'achete...? En ce qui nous concerne, il repare le dommage

Senyor y estimat company: Si vosté no 'ns haigüés escrit que no desitjava lucrar en la seva generosa polémica, nosaltres nos hauriam ben guardat de tractar ab lo Sr. Ferrer y Codina! Mes en presencia de la seva declaració que vosté hi buscava sols una satisfacció moral, nosaltres havém cregut que 'l fet de tractar ab l'autor de *La Suripanta*, era la victoria més completa que vosté podia esperer.

Nosaltres reprotxém al Sr. Ferrer y Codina que s'ha inspirat de nostra obra.

Aquest nos la compra...? En lo que 'ns pertoca, ell repara lo mal causat; en

causé; en ce qui vous concerne à vous DONNE RAISON!... Son achat est donc pour vous tout à fait pro-vante.

En vous priant considerez cette lettre comme *confidentielle*, je vous adresse nos compliments, nos remerciements très vifs, nos satisfactions en vous soit sorti vainqueur de cette polémique et nos meilleurs sentiments.

A vous complètement.

A. VALABREGUE.

83, rue Ampère.

Nota.—S'ha procurat treuren copia seguintla exactament tant en la puntuació, com dels caràcters en que son marcadas en l' original certas frases.

Publiquém, finalment, la següent carta que 'ns ha remés lo digníssim president de la «Academia Calasanciana» d'aquesta ciutat.

Ab tot y que en altre acompanyatoria nos suplica se inserti traduïda al català, la publicuém tal com l' havém rebuda, perque no perdi res del sabor castís y bella forma ab que ha sigut escrita.

CARTA ABIERTA

Al Sr. D. José Ximeno Planas

en LO TEATRO REGIONAL.

Mi distinguido señor: No tengo el gusto de conocerle sino de vista y eso recientemente, desde el día del célebre juicio con el *secundo* autor catalán D. Antonio Ferrer y Codina.

Había seguido día tras día el proceso crítico que tan valientemente hizo usted en ese bien escrito semanario, para demostrar, como lo consiguió de una manera acabada, que *La Suripanta* era un plagio descaradísimo de la obra francesa *Les Vacances du Mariage*, y desde entonces, conquistó todas mis simpatías como las de todo escritor honrado que gusta dar á cada uno lo que se merece, y desplumar á los que se pavonean adornados con plumas ajenas que se atreven á considerar de cosecha propia.

Supo usted poner *las peras á cuarto* al señor Ferrer y Codina y por eso fué usted al banquillo de los acusados, de donde salió con más simpatías que antes, pues

lo que li pertoca á vosté DONA LA RAHÓ!... Sa compra es, donchs, per vosté la prova més patent.

Suplicantli consideri aquesta carta com *confidencial*, li envio nostres compliments, nostre vivíssim agrahiment, nostra enhorabona per haver sortit vencedor d'aquesta polémica y nostres millors assentiments.

De vosté en un tot.

A. VALABREGUE.

to que había ido por defender la verdad y la justicia.

Autor, aunque de última fila, y de ésta el más bisoño, le felicito con toda mi alma y le animo para que prosiga en la tarea comenzada, demostrando á todo el mundo, y principalmente al abogado señor Daura, que no es, ¡qué ha de ser! el señor Ferrer y Codina uno de los creadores del teatro Catalán, que tanto admiro yo, aun cuando no soy de esta hermosa tierra, y que no debe compararse con el inolvidable *Pitarra* y como el graciosísimo y atildado Arnau. A lo sumo, será arreglador pésimo de preciosas obras francesas, que al ser vertidas al catalán, pierden su principal mérito y ganan en mal gusto.

Y al mismo tiempo que haga usted esto, procure encauzar el buen gusto de ese teatro catalán, tan hermoso en otro tiempo, y hoy á merced de cuatro titiriteros, que podrán *sacar tajada*, pero que no ganarán ni honra, ni gloria artística.

Usted tiene condiciones y autoridad para ello y se lo hemos de agradecer y aplaudir todos los escritores honrados.

Cuente usted con la admiración de S. S. y compañero q. l. b. l. m.

A. TORNERO DE MARTIRENA.

Novas

Acaba avuy lo drama *La marca de foch*. S' encuaderna ab las condiciones de costum.

Al número vinent, se repartirá una bonica obreta deduda á un de nostres mes celebrats escriptors.

Lo distingit abogat D. Conrat Roure y nostre estimat redactor D. Joseph Ximeno Planas, nos pregan que en la impossibilitat de poguer respondrer particularment á cada una de las numerosas cartas de felicitació rebudas aquets dias, se 'ls manifesti á tots l' agrahiment desde aquestas columnas per sas entussiasistas adhesions.

Aixís mateix aquesta Redacció fa constar son vot de gracias á la premsa tota per l' unanimitat de criteri y lleal opinió manifestada al donar compte del Judici Oral.

Tipografia «La Académica», Ronda de la Universitat, 6; Teléfono 861

FALLO

Ab tot y lo que han llegit nostres lectors lo fallo no ha sigut favorable; en ell se condemna al senyor Ximeno á la pena de **tres anys, sis mesos, vintiun dias de desterro, pago de una multa, accesorias y costas**

Lo senyor Ximeno acut en recurs de alsada al Tribunal Suprem